

Per.
Lat
020

LATIN NYELVŰ LAP A TANULÓ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

Prodit Budapestini, I. Verpeléti-út 22. decies in anno.
Pretium praesolvendi annum 4 pengő 80 fillér.

Megjelenik Budapesteni, I. Verpeléti-út 22. tízszer egy
évben. Előfizetési ára évi 4 pengő 80 fillér.

Franciscus Kazinczy.

Centessimus hoc anno a. d. X. Calendas Septembres expletus est annus, ex quo Franciscus Kazinczy gravi per septemtrionalem Hungariae plagam¹ grassante² pestilentia³ leto abreptus est. Huius viri memoriam recolentibus nobis subeant oportet immortalia eius de litteris nostris merita. Etenim si reputaverimus, quam gravi verno⁴ ac senio,⁵ priusquam propugnator⁶ ille acerrimus in campum descendisset, litterae nostrae iacerent oppressae, at post immensos eius labores et contentiones⁷ quam cito sese ex languore reficerent, quamque incredibilem vim vigoremque caperent, facile eum reformatorem litterarum nostrarum appellabimus.

Iam iuvenis amore litterarum occidentalium imprimis Germanicarum amore flagrans, humanitate doctrinaque populorum occidentalium imbutus nostrates⁸ incultu ingenii atque desidia⁹ torpescens cum magno intervallo post eas gentes relictos videret, fixum penitus ei in animo erat omnibus viribus in eam curam incumbere, ut paene labantes¹⁰ litteras sisteret patriamque nostram ad cultum humanitatemque revocaret. Ex hoc tempore

igitur dux et signifer scriptorum et poetarum suae aetatis exstitit et instigator¹¹ mentium. Admirabili illa, qua pollebat, animi agilitate nascentibus ingeniis opem ferre, spem et fiduciam facere, stimulos addere, titubantibus errantibusque quam viam ingrederentur, monstrator adesse. Kazinczy cum alicui videret poetae scintillulam¹² ingenii emicare, eam ad flammam exsuscitare properabat. Cum in mente eius cum nativa tum a Goetheo et Schillero ascita¹³ recti pulchrique inhaeret species,¹⁴ ad quam tamquam ad normam et regulam facta, dicta, scripta dirigeret, et ipse ab omni inculto, agresti, humili procul abhorrebat et aliis semper urbanitatis,¹⁵ elegantiae¹⁶ et venustatis¹⁷ auctor¹⁸ erat. Quamquam ipse poetica facultate parum enituit, tamen elegantia, subtili iudicio et assidua ingeniorum incitatione effecit, ut senex magnam poeta-

1 tájék 2 dühöng 3 pestis 4 álmokór 5 erőtlenség 6 előharcos 7 erőfeszítés 8 hazánkbeli 9 tétlenség 10 omlófélben levő, pusztuló 11 ösztönző 12 szikrácska 13 magához vesz, elsajátít 14 eszmény 15 udvariasság, finomság 16 választékosság, józnlás 17 finomság, elmésség 18 útmutató, példakép.

rum copiam et scriptorum excellentium effusam¹⁹ videret.

Non secus ac de litteris, de nostro meruit sermone augendo et amplificando, quam cum exterorum poetarum et scriptorum libros in Hungaricum vertens inopem, rudem atque incultum esse sentiret, summo opere in eius expolitionem²⁰ se contulit. Etsi iam quosdam Franciscum Kazinczy antecessisse statuas, quorum pericula²¹ et initia in lingua nostra augenda facta sint, verum tamen novandi sermonis atque excolendi auctorem et actorem, ducem ac principem eum fuisse, quis est, qui infitietur? Omnem curam eo tendebat, ut sermonem nostrum, qui adhuc pingue²² quoddam sonaret et expers elegantiae²³ esset, volubilem,²⁴ flexibilem, concinnum,²⁵ ad omnes cogitationum, sensuum et affectuum formas exprimendas et effingendas aptum atqueabilem redderet. Quamquam vero eius administri et socii effrenata novandi cupiditate extra cancellos²⁶ natura constitutos egredientes multa vitiose et absurde²⁷ finxerunt, tamen ex surculo,²⁸ quem Kazinczy pepigisset²⁹ resectis

et amputatis vitiosis, laetissima effloruit ubertas³⁰ ita, ut si nostra lingua cum exteris atque iis cultissimis comparari non vereatur, ei acceptum necesse sit referamus.

Iam vero qualis et quantus vir! Multos licet invenias, qui poetico ingenio mentisque viribus ei antecellant, cui morum ille probitate, ne dicam sanctitate, innocentia, patriae germano³¹ et non fucato³² amore cedat, haud scio an neminem. Obversabatur³³ animo³³ eius semper quaedam recti, pulchri et perfecti species,¹⁴ quam adsequi si minus poterat, saltem semper sublimis³⁴ ad eam ferebatur.

Erat quaedam Francisco Kazinczy studiorum consiliorumque cum Stephano Széchenyi similitudo. Quā enim ille ad augendas excitandasque litteras nostras, eādem hic grassatus³⁵ est viā ad civitatis nostrae opes atque divitias fundandas³⁶ et exstruendas.³⁷

Carolus Ács.

¹⁹ kiterjedt ²⁰ kicsiszolás, tökéletesítés ²¹ kísérlet
²² darabos ²³ csín ²⁴ gördülékeny ²⁵ szép hangzású
²⁶ korlát ²⁷ képtelenül ²⁸ bujtó ág ²⁹ ültet ³⁰ termékenység
³¹ valódi ³² hamis ³³ lelke előtt lebeg
³⁴ magasan ³⁵ halad ³⁶ megalapoz ³⁷ felépít.

Quo modo Caractacus imperator Britannus silentium¹ Romanis imperaverit?¹

Iam Romani diu contra Britannos pugnant, ut finibus eorum potirentur, neque tamen gentem ferocem devincere poterant. Ductores enim hostium metu minuendo alisque belli incitamentis² animos³ spe³ imbuebant³ fore, ut Romanos a maioribus suis quondam e finibus pulsos viribus coniunctis superaturi essent. Eo tempore dux Romanus in Britannia *Ostorius* erat, cui tandem contigit, ut nono post anno, quam

armis⁴ in Britannia disceptari⁴ coeptum est, ordinibus hostium turbatis claram victoriam ex eis referret Caractacoque duce Britannorum capto omnem gentem in⁵ deditonem⁵ acciperet.⁵

Victoriae fama insulas evecta⁶ proximas pervagabatur provincias et per Italiam quoque celebrabatur. Romani avebant visere, quis ille tot per annos opes suas sprevisset. Nomen enim Caractaci haud ignobile erat Romae, quippe cuius virtutem fortitudinemque ipse caesar laudibus summis extulisset. Itaque dux in vincula coniectus Romae cum fratribus et coniuge filiaque ostentatus est populo. Omnes, qui aderant pompae, suspensio animo iudicium Claudii exspectabant. Sed Caractacus gravitate benevolentiam Romanorum ita sibi conciliavit, ut caesar ve-

¹ elhallgattat ² ösztönzés ³ felbízta ⁴ viaskodik
⁵ meghódít ⁶ elterjedt.

VIRI ILLUSTRÉS**Cicero (106—43. a. Chr. n.)**

Marcus Tullius Cicero, Romanae princeps eloquentiae Arpini equestri familia natus est. Verrucam¹ unus ex avis eius in nasositam habuit grano ciceris² similem, unde cognomen Ciceronis ortum est. Litteras primas ab Archia poeta didicit, cuius tunc maxime celebratum erat in urbe Roma nomen. A puero studiis humanitatis deditus tantos in iis progressus fecit, ut admirationi esset omnibus. Satis constat adolescentem bonae spei sub principatu Sullae ad causas et privatas et publicas adire coepisse. Quantum dicendo valeret, primum adversus Sullanos ostendit. Quidam Roscius enim a Chrysogono, qui erat Sullae acceptissimus, accusatus est parricidii. Quem cum propter Chrysogonum nemo defendere auderet, tanta eloquentiae vi defendebatur a Cicerone, ut Roscius iudicium sententiis liberaretur. Attamen orator audax Roma discessit et Rhodum se contulit, ubi Molonem, rhetorem disertissimum³ audivit. Qui cum Ciceronem dicentem accepisset auribus, flevisse

niam⁷ ei tribueret⁷ concederetque, ut vinculis exsolutus quocumque vellet, ambularet. Ducem Britannum liberum factum ambulantemque in viis «urbis aeternae» senatores, amplissimi viri ubique comitabantur. Urbem pulchram splendidasque domos Caractacus valde mirabatur summaque voluptate⁸ intuebatur. Tum repente ante aedem quandam constitit et admiratione tantarum divitiarum defixus⁹ exclamavit: «Quo modo fieri potest, ut vos, qui domos splendidissimas habetis, vestris non contenti casas nostras miserrimas stramentoque¹⁰ modo tectas oppugnatum in Britanniam veneritis? Non pudet vos aviditatis¹¹ vestrae inexplebilis?»¹¹ Certe nemo Caractaco respondere potuit. Barbarus simplex hoc modo elusit¹² Romanos victoria nimium elatos.

Ladislaus Pichler
disc. Sopianensis.

⁷ megkegyelmez ⁸ nagy elragadtatással ⁹ lenyűgözve
¹⁰ szalma ¹¹ telhetetlen kapzsiság ¹² megcsúfol.

fertur, quod per illum Graecia eloquentiae laude privaretur.

Annis labentibus principem inter oratores locum obtinuit. Denique lumen atque ornamentum reipublicae evasit, quando patriam peste Catilinaria liberavit.

Catilina enim facta coniuratione consules interficere, urbem incendere, aerarium diripere et rempublicam funditus⁴ evertere constituerat. Cicero consul vitatis insidiis coniurationem patefecit, quare ob patriam servatam Roma patrem patriae eum libera dicit. (Iuvenalis). Conspirationis participes, qui erant Romae, trucidati sunt: contra ceteros vero tam atrociter pugnatum est, ut satellites sceleris Catilinae ad unum omnes perirent. Catilina ipse in medios hostes se iniecit ac longe a suis inter hostium cadavera repertus est: summis omnino laudibus esset efferendus, si pro patria mortem sic occubisset!

Acerrimae illa tempestate inter Caesarem et Pompeium exortae sunt inimicitiae. Caesaris partibus adversanti Ciceroni victor Caesar ignovit. Caesare autem interfecto quattuordecim orationes in Antonium vehementissime invehens pro republica habuit («Philippicae» sc. orationes). Qui cum inita cum Octaviano societate rerum potitus esset, Ciceronem sibi inimicum e medio tollere decrevit. Pater patriae salutem sibi allaturus primum navem conscendit, sed cum mare ventorum vi agitaretur et iactationem fluctuum ferre non posset, taedium vitae eum cepit et regressus: «*Moriar, — inquit — in patria saepe servata!*» In itinere prominenti ex lectica caput praecisum est.

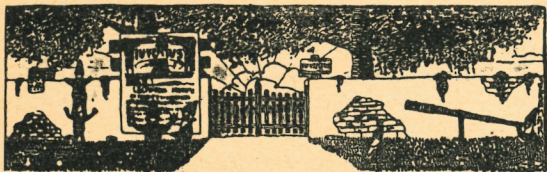
Libertate senatui erepta non se angoribus premi passus est Cicero, sed philosophiae ardens operam dabat, cui iam adolescens multum temporis tribuerat. Cicero senex philosophiae amans erat ita, ut merito dictus sit philosophiam a Graecis ad Romanos primus transtulisse. Video equidem Platonem prae ceteris eum adamasse, atque ad academicorum⁵ doctrinam se in primis applicasse.

¹ szemölcs ² borsó ³ ékesszóló ⁴ fenekestül
⁵ Plato tanítványai. Nevüket az *Academus* herosnak szentelt térről nyerték (Athenaetől északnyugatra 6 stadiumnyira), ahol Plato tanított.

Multa exstant facete⁶ ab eo dicta. Cum Lentulum, generum suum exiguo corpore hominem longo gladio accinctum vidisset: «*Quis — inquit — generum meum ad gladium alligavit?*» — Femina quaedam nobilis iuniorem se, quam erat, simulans dictitabat se triginta tantum annos natam esse. Cui Cicero: «*Credo equidem — inquit — nam hoc iam viginti annos audio!*» — Caesar die Decembris ultima altero consule mortuo, Caninium hora septima in reliquam diei partem consulem enuntiaverat (ergo in spatium quinque tantum horarum). Quem cum Cicero magna senatorum comitante caterva more salutatum adiret: «*Festinemus — inquit ille — priusquam abeat magistratu!*» De eodem Caninio scripsit Cicero: «*Fuit mirifica vigilantia Caninius, qui toto suo consulatu somnum non viderit!*»

Oratorum princeps apud posteros tantum gloriae consecutus est, ut Cicero iam non hominis nomen, sed eloquentiae habeatur. (S. Augustinus). Quintilianus eum cum Demosthene comparat, attamen certum est densiorem⁷ esse Demosthenem, Ciceronem vero copiosior⁸. *Sebastianus A. Módly.*

⁶ elmés ⁷ tömör ⁸ bőbeszédű.

LECTARIUS MINIMIS.

Cancer¹ et simius.²

Olim cancer in spelunca parva habitabat. Domicilium mundum³ tuebatur³ et parce,⁴ sed honeste vivebat.

Quodam die, cum solito itinere anbularet, coctam⁵ oryzam⁶ invenit, reliquias⁷ alicuius viatoris. Raptim cibum sustulit, ut domum portaret. Subito adfuit⁸ simius, qui coctam oryzam maxime diligebat.

— Frater⁹ cancer — inquit —, vin' comutemus?¹⁰ Da mihi oryzam, ego tibi dabo armeniacam.¹¹

Simius enim suave pomum iam comederat, sed nucleo¹² uti non poterat.

Cancer benevolus accepit permutationem.¹³ Simius statim avidè¹⁴ oryzam devorat. Cancer nucleum domum tulit et ante speluncam in hortulo sevit.

Multo post simius venit ad speluncam et comiter salutatur cancerum, qui in umbra pulchrae armeniacae¹⁵ quiescebat.

— Salve — inquit simius.

— Salve — respondet cancer.

— Hem¹⁶ — pergunt simius —, quam pulchra poma fert¹⁷ arbor tua! Maxime esurio. Da mihi aliquot poma.

— Libenti animo — respondet cancer —; sed arborem ascendere non possum.

— Bono es animo¹⁸ — ait simius. — Iam ego, si per te licet,¹⁹ ascendam.

— Esto — respondet cancer benevolus. — Sed paciscor,²⁰ ut dimidia pars decerptorum pomorum mihi cedat.

Postquam hoc simius pollicitus est, uno ictu temporis²¹ in cacumen arboris ascendit. At quid tum nebulo fecit? Per otium²² condescit et quot potuit poma comedit et insuper etiam sacculos²³ farsit.²⁴ Cancro poma vermiculosa²⁵ effudit.²⁶

Quod ubi cancer vidit, exclamat:

— O te nequam²⁷ furciferum!²⁸ Haecine est gratia pro mea benignitate? Sicine²⁹ stas promisso?³⁰

Sed simius etiam cruda³¹ poma decerpit eisque cancerum petit.³² Tum cancer ad dolum confugit.³³

— Domine simie! — exclamat — negare non possum te esse dextimum:³⁴ praeclare scandis, sed adeo onustus es, ut bene cernuare³⁵ non possis.

Simius his blanditiis captus³⁶ statim in ramo cernuare coepit. Sed interim omnia poma, quae in sacculos condiderat, excidunt. Cancer actutum³⁷ ea colligit et in domici-

1 rák 2 majom 3 tisztán tart 4 szükösen 5 fött
6 rizs 7 maradék 8 ott terem 9 koma 10 cseréljünk
11 barack 12 mag 13 csere 14 mohón 15 barackfa
16 ejnye 17 terem 18 ne aggódjál (ne búsulj) 19 ha
megengeded 20 kiköt 21 egy szempillantás alatt
22 kényelmesen 23 zacskó 24 megtöm 25 férges 26 le-
dobál 27 haszontalan 28 gézengúz 29 hát így 30 meg-
tartja ígéretét 31 éretlen 32 megdobál 33 folyamodik
34 igen ügyes 35 bukfencet hány 36 elcsábítva 37 tús-
tént.

lium infert. Simius cum fraudem animadvertisset, velocissime de arbore decurrit et cancrum male³⁸ mulcat³⁹ et semianimem⁴⁰ relinquit.

Vicini, qui cancrum amabant, eum adiuuare et nebulonem punire decernunt. Primus venit crabro,⁴¹ cancrum fovet et consolatur. Deinde ad ovum et mortarium⁴² volat eisque narrat, quod malum facinus⁴³ simius fecisset.

Tum veniunt ad cancrum et consilium⁴⁴ ineunt,⁴⁴ quomodo simium frangere⁴⁵ possint. Mortarium enititur⁴⁶ in iugumentum,⁴⁷ ovum humi decumbit, cancer in foramen⁴⁸ se recipit.

Mox simius emergit⁴⁹ et consistit ante ianuam et simulata⁵⁰ paenitentia veniam a cancro petit, quod ita eum laesisset. Sed quia nemo respondit, introspicit in speluncam et animo⁵¹ capto⁵¹ intrat. Sed cancrum nusquam videt. Tandem in ovum incidit;⁵² laetus illud arripit et carboni⁵³ candenti⁵³ imponit.

Iam praecipiebat⁵⁴ laetitiam,⁵⁴ cum ovum in pruna⁵⁵ maxima vi dirumpitur⁵⁶ et ramenta⁵⁷ putaminis⁵⁸ dura atque acuta in oculos et vultum simii affliguntur.⁵⁹ Eiuulans⁶⁰ currit ad situlam,⁶¹ ut ingentem dolorem aqua leniat. Sed inde crabro evolans aculeum⁶² in simii nasum infigit. Mittit⁶³ ululatum⁶³ simius et ad ianuam currit. Sed ubi ad limen pervenit, mortarium decidit et caput simii vehementer percutit.

Sex menses simius saepe gemens et magnos dolores patiens lectum premebat. Cum convaluisset,⁶⁴ longe vitabat speluncam, ubi cancer habitabat.

V. Fehér.

³⁸ alaposan ³⁹ elpáhol ⁴⁰ félholt ⁴¹ darázs
⁴² mozsár ⁴³ csiny ⁴⁴ tanácsot tart ⁴⁵ ártalmatlanná tesz
⁴⁶ felkapaszkodik ⁴⁷ keresztgerenda ⁴⁸ lyuk
⁴⁹ előjön ⁵⁰ színlelt ⁵¹ nekibátorodva ⁵² ráakad
⁵³ izzó szén ⁵⁴ előre örül ⁵⁵ parázs ⁵⁶ szétpattan
⁵⁷ szilánk ⁵⁸ tojásbéj ⁵⁹ nekivágódik ⁶⁰ jajgatva
⁶¹ dézsa ⁶² fullánk ⁶³ felordít ⁶⁴ meggyógyul.

Omnes, quorum in alterius manu vita posita est, saepius illud cogitant, quid possit is, cuius in ditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere.

(Cicero.)

Heu, sal patriae!*

Iam et iuvenes, qui operam dant scientiis et artibus, sciunt quanta crudelitate atque iniuria hostes victoria ebrii et furibundi regnum nostrum despoliaverint. Triticum fertilitate excellentia arva, toto mundo nota, grandes et bene cultae silvae, nobilium et aliorum vis ingens metallorum, pascua silvestria pecorum gregibus alendis apta, maxima pars fabricarum, optima fodinae¹ anthracis,¹ celebres et ingentes fodinae salis, denique omnia cara erepta sunt nobis mancipiisque hostium barbarie notis distributa. Vix possumus unquam hanc immanem amantissimae patriae nostrae stragem sine lacrimis perpendere.²

Missis aliis rebus nunc solum in memoriam iuvenum revocamus (exploratorum³ praesertim, quique in societatem,⁴ quam dicunt «Carpathianam»⁴ ascripti sunt) in nostra carissima patria immensam saxei salis quantitatem esse reconditam, cuius extensio et altitudo vix potest determinari, immo salem sine tegmine⁵ glebae,⁵ — ut conii⁶ vel pyramides — super terrae faciem eminere. (Parajd, Szováta.)

Ad eruendum salem 9 fodinae sunt apertae, cavae atque grandiosae. Ex autopsia⁷ ausim dicere has saxei salis fodinas totius Europae et ditissimas et sollertissime cultas esse. Excavant annuatim ter vel quater decies centena millia mtr. q.⁸ salis saxei. Si in tota Europa nil esset salis, toti facile provideremus⁹ salem per saecula, nec coniectura¹⁰ determinabilia.¹⁰ (Quamvis nos non sumus assueti res nostras efferre,¹¹ uti circulator¹² suum equum!) Et huius thesauri ne mica¹³ quidem nunc nostra est.

Iuvenes spes nostri futuri status, consolamini vestros parentes patriamque esse vos facturos saltem, quod per vos fieri possit.

* Opusculum auctor iam mense Februario ad nos misit, sed spatii angustiae impediabant, quominus usque adhuc in nostras paginas referretur. Ex eo tempore in comitatu Somogy vestigia salis comparuerunt, sicut auctor in fine opusculi praedixit. ¹ szénbánya ² mérlegel ³ cserkész ⁴ «Kárpáti Egylet» ⁵ földtakaró ⁶ kúp ⁷ látásból szerzett tapasztalat ⁸ métermázsza ⁹ ellát ¹⁰ hozzávetőleg meghatározott ¹¹ kérkedni ¹² cigány ¹³ szem.

Immo forsā etiam aliquid praeclari poteritis praestare. Peragrantes colles et valles, pulchritudine camporum delectemini, sed ubique scrutemini minimos etiam fontes et cuiusque aquam gustate. Si salis sapor¹⁴ apparebit¹⁴ in aqua, haurite de ea in lagenulam¹⁵ locumque bene notate. Domi magister rerum naturalium per distillationem profecto aliquot centesimas¹⁶ salis offendet.¹⁷ Si eius iudicio sat magna est quantitas salis, sine mora nuntietur regi¹⁸, quod geometras¹⁹ mittet ad perscrutandum locum. Ubi enim fontis aqua salsa est, ibi verisimile est aquam per salis solidi stratum²⁰ transire. Geologica signa et vestigia difficiliora sunt vobis ad indagandum salem.

Aliquid salis soluti etiam aqua maris continet²¹ (5-9 ‰), lacus maiores et putei;²² sed hoc nihil nobis prodest.

Frustra quaerimus salem in magna Hungariae planitie, quod monstrant multae terebrationes,²³ sic dictae artesianae,²³ in altitudine locorum factae. Item non quaerendus est sal in altis saxosisque montibus.

Sal plerumque in collibus occurrit,²⁴ qui in vicinio sunt altorum montium et limo constant, sub quo stratum quasi fluviatilium²⁵ rotunde detritorum lapillorum²⁶ est, mox sal saxatilis.

Apud nos aliquam spem praebet tractus²⁷ collium in comitatu Neograd inque comitatibus huic vicinis. Prope Ipolyság fons salsae aquae est; reperitur porro sal in comitatibus Somogy, Veszprém, Vas.

Ergo macte animo! Inclamamus nobilis animi iuvenibus et id, quod portis fodinarum saepe inscriptum est quōque fossores Hungarici se invicem salutare solent: «Áldás, szerencse!»

(Kalocsa.)

Michael Tóth S. J.

14 az íz megérzik 15 kős üveg 16 százalék 17 talál
18 kormányzat 19 mérnök 20 réteg 21 tartalmaz
22 kút 23 artézi kút-fúrások 24 előfordul 25 folyóvízi
26 kavics 27 vonulat.

Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis. Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est. Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent. (Plautus.)

Inclyti inventores.¹ (1.)

Brevissima artis² aëronauticae² historia.

Scriptit Aemilius Láng.

Iam inde a remotissimis temporibus fuere homines, qui superba quasi animi arrogantia ducti machinam meditentur, qua se humo tollerent atque avibus similes inter coelum et terram volitarent. Spe et possibilitate volandi mentem antiquissimorum hominum quoque ad iter per aëra tentandum excitatam fuisse testatur Daedalus ille ab Ovidio ingeniose excogitatus.

Licet prima incepta in³ irritum³ ceciderint,³ neque tamen homines malo eventu deterriti sunt, immo iterum atque iterum pertinaci cum constantia ad eandem rem redierunt. Ita factum est, ut denique principium⁴ in⁴ aëre⁴ natandi⁴ reppererint, quod nihil aliud est, quam illud Archimedis: corpus solidum⁵ fluido⁶ specifico⁶ graviori⁶ immersum consistere nequit, sed in eo ascendere cogitur, nam differentiā ponderum fluidi suo loco depulsi et corporis sursum⁷ propellitur.⁷ Quae differentia est vis⁸ attollens.⁸ Naves et pisces in aqua hac lege natant atque corpora, quae specifico⁹ leviora⁹ sunt aëre, eadem ratione alta¹⁰ petunt.¹⁰ Postquam Henricus Cavendish, chemicus et physicus Britannicus, qui prima fundamenta doctrinae de variis aëribus¹¹ analyticae posuit, anno MDCCLXVI. reppererat gas¹² hydrogenium¹² multis vicibus levius esse aëre¹³ atmosphaerico,¹³ Tiberius Cavallo in Britannia, Georgius Christophorus Lichtenberg in Germania primi erant, qui a. MDCCLXXXII. bullas¹⁴ chartaceas¹⁴ gas hydrogenio inflatas in altum emiserunt. Quae prima fuerunt corpora ab homine producta, quae terrā relictā in¹⁵ altum¹⁵ fugerunt.

Principio Archimedis innixus Franciscus Lana, sacerdos e Societate Iesu, anno MDCLXX. lintrem meditabatur cum quattuor bullis¹⁶ ex tenui lamina¹⁷ confectis, ex quibus

1 feltaláló 2 léghajózás 3 nem sikerül 4 a légi úszás elve 5 szilárd 6 nagyobb fajsúlyú 7 fölhajt 8 fölhajtó erő 9 könnyebb fajsúlyú 10 fölszáll a magasba 11 gázok 12 hidrogéngáz 13 légköri levegő 14 papírgömb 15 a magasba 16 gömb 17 pléh, bádóg.

aër ope antliae¹⁸ pneumaticae¹⁸ extrahendus fuerat. Bullas enim aëre extracto¹⁹ elevatas etiam lintrem secum abrepturas esse arbitrabatur. Cuius rei ratio²⁰ autem valere non potuit, quod bullae tenues aëris expertes externo aëre compressae atque contusae essent.

Anno MDCCXXXVI. *Guzmao*, doctissimus vir Lusitanus²¹ textum²² ligneum²² glutineo²³ papyro obductum fecit, cuius aëra igni succenso adeo rarefecit,²⁴ ut unā cum eo et ipse coram magna frequentia hominum se altissime sublimaverit. Qui a vulgo stupido praestigiator²⁵ in carcerem coniectus, sed a rege liberatus experimentis in aeternum destitit.

Fratres Montgolfieri anno MDCCLXXXIII. follem²⁶ linteum intus²⁷ papyro vestitum²⁷ construxere, qui accenso intra stramento²⁸ eoque modo aëre rarefacto atque folle expanso in civitate²⁹ Annonensi²⁹ in magnam atmosphaerae³⁰ altitudinem eluctatus est. Paulo post alter follis Versaliis³¹ praesente rege Ludovico XVI. cum ovi, anate³² et gallo³³ in³⁴ sublime³⁴ actus³⁴ quindecim minutis post unā cum animalibus incolumibus leniter humum delapsus est. Spectatores auctores inventi³⁵ mirabilis laudibus efferebant.

Eodem anno *Pilâtre de Rozier* et *d'Arlandes* marchio³⁶ in corbe³⁷ sub folle suspensa sedentes aëra petierunt et exinde incolumes ad terram appulerunt. Sed idem Rozier, aëronavi³⁸ Caletum³⁹ Dubrim⁴⁰ cum veheretur,³⁸ folle disploso⁴¹ in⁴² praeeptis⁴² datus⁴² misere periit. Quod experimentum duobus annis post feliciore fortuna a duobus aëronautis⁴³ nomine *Blanchard* et *Jeffries* iteratum est, qui aëronavi sua Dubri profecti supra mare sine ulla clade Caletum transvolarunt.

Eodem anno, quo a fratribus Montgolfieriis experimenta facta fuerant, *Alexander Charles*, professor physicorum follem serico⁴⁴ compositum et vernice⁴⁵ e resina⁴⁶ elastica obductum hydrogeno explevit, quod gas multo levius est aëre calido. Qui follis, cuius volumen⁴⁷ XL m³⁴⁸ fuit, Lutetiae⁴⁹ Parisiorum⁴⁹ in sublime propulsus diu dubius pendebat, mox disploso⁵⁰ in terram decidit. Charles experientia doctus follem ventili⁵¹

instruxit, ut hydrogeno superfluo emissio impediret, ne disploderetur. Praeterea saccos⁵² arenae⁵² secum tulit, ut — si opus erit — harena effusa onus minueret eaque ratione follem per aëra delabentem iterum sursum ageret. Toti folli rete⁵³ cannabium⁵³ raris nodis contextum circumdedit, cuius funibus dependentibus corbis sustinebatur. Idem ipse primus ancora usus est. Charles cum socio Roberto spectantibus civibus Parisianis aëronavem ita correctam conscendit, aëra petiit et duas horas coelo vectus feliciter ad terram rediit.

Tunc temporis est inventa umbella⁵⁴ aëronavalis,⁵⁴ quam umbellam⁵⁵ malipellam⁵⁵ nominare haud dubitaverim, novum enim instrumentum tergo aëronautae alligatum cadendo patescit et hominem terrae incolumem reddit.

Meusnier praefectus⁵⁶ fabrum⁵⁶ primus saccis⁵⁷ aëre⁵⁷ inflatis⁵⁷ usus est, ut hydrogeno deficienti ex eis aër succederet, qui follem collabentem iterum expleret expanderetque. *Green* autem pro hydrogeno cariore ad follem explendum primus gas⁵⁸ hydrogenio⁵⁸ carbonato⁵⁸ usus est. Ex eo tempore innumeri ubique aëronautae facti sunt, qui autem maximam partem tantum urbibus spectaculo⁵⁹ erant, neque indagaciones⁶⁰ physicas curabant. Praeter quos inventi sunt plurimi docti, qui tota mente laborarent, ut artem aëronauticam perfectiorem redderent. Anno MDCCCIV. *Gay-Lussac* et *Biot* aëronavi iam in altitudinem septem milium metrorum eveci sunt, alii etiam altius. Tunc temporis aëronautae iam barometro⁶¹ quoque secum ferebant. Fuerunt etiam, qui plures horas, quin imo dies in aëre se tenuerint.

(Ad numerum proximum.)

18 légszivattyú 19 kiszivattyúz 20 terv 21 portugál
22 faváz 23 enyves 24 megritkit 25 mint szemfényvesztő 26 gömb 27 kibélel 28 szalma 29 Annonay város 30 légkör 31 Versailles 32 kacska 33 kakas 34 a magasba föleresztve 35 találmány 36 örgróf 37 kosár 38 léghajóz 39 Calais 40 Dover 41 szétrobban 42 lezuhan 43 léghajós 44 selyem 45 máz 46 mézga, fagyanta 47 térfogat 48 köbméter = *metrum cubicum* 49 Páris 50 szétpukkad 51 szelep (középkori latinság) 52 homokzsák 53 kenderfonálból való háló 54 ejtőernyő 55 bajelhárító ernyő 56 műszaki tiszt 57 légszák 58 világítógáz 59 látványosság 60 kutatás 61 légsúlymérő.

Corona* vitae. (1.)

Ad fabulam *Felicis Nabor* Latine scripsit
Valentinus Fehér.

I. In templo Vestae.

Marcus Fulvius, pontifex maximus, in templo Vestae, quod erat in clivo Palatini montis, sacra¹ deae faciebat: ¹ e vase aureo vinum bibit, reliquias² in aram effudit. Dein extensis³ manibus supplex⁴ imaginem deae magnam intuebatur.

Inter columnas templi virgines Vestales albae⁵ stabant. Propter⁶ aram in alto tripode⁷ ardebat sacer ignis, quem ab eis nutrir⁸ oportebat. Si ignis exstinctus erat,⁹ virgo custos capite¹⁰ poenam¹⁰ luebat.¹⁰

Vestalibus tum deerat virgo pulcherrima, Sabina, filia pontificis. Tribus enim ante diebus, cum ipsa in templo noctu vigilare deberet, praeter exstinctum ignem dormiens inventa erat. Ceterae virgines, quae illi propter superbiam et pulchritudinem invidebant, confessae erant se vidisse illam in aesculeto¹¹ sacro muris circumdato cum viro loquentem; ideo deseruisse¹² officium, ideo sacrum ignem exstinctum esse.

Marcum Fulvium de sua filia iudicare oportebat; qui, ut erat vir iustus ac fidelis, severe¹³ iudicaverat. Sabina negaverat se cum viro locutam esse; at virgines Vestales per deam iuraverant se verum dicere; praeterea ignis exstinctus manifeste¹⁴ culpam Sabinae coarguebat.¹⁵ Ideo Marcus Fulvius, cum intus¹⁶ dolore cruciaretur,¹⁷ tamen pronuntiaverat sententiam legis: *Sabinam vivam se-
peliendam esse.*

Marcus Fulvius de re imperatori Tiberio rettulerat,¹⁸ qui iudicium comprobarat.¹⁹

Pontifex deae supplicabat,²⁰ ut innocentiam filiae patefaceret. Sed quamvis ferventer²¹ ac pie precaretur, vultus deae mansit immotus. Tum demissis²² manibus annuit²³ virginibus, ut discederent. Ipse mox eas secutus est in atrium, ubi pro Sabina nova Vestalis caperetur.²⁴

Pater volebat eligi alteram filiam, Rubinam, quae in atrio Vestae educabatur. Non ille quidem ignorabat Rubinam recusare hoc munus,²⁵ sed tamen sperabat contumaciam²⁶ eius fractum iri.

Sors Rubinam contigit.²⁷ Quod ubi haec vidisset, exclamans ad genua patris procubuit.

— Dimitte me — inquit — liberam; nolo in templo manere.

— Cum dea te elegerit — ait severe Marcus, — hic nulla datur provocatio.²⁸ Hodie, priusquam sol occiderit, incipies ministerium et sacrum ignem custodies.

Postero die pompa²⁹ funebris³⁰ ab atrio Vestae profecta est. Sacerdotes anteibant; hos sequebantur augures, dein taediferi,³⁰ virgines Vestales, praefectus urbi cum militibus praetorianis. Agmen claudebat Sabina mortis damnata. Servus lucernam,³¹ urceum³² aquae, panem ante eam ferebat; alius cum ramo cupressi³³ sequebatur: hoc significabat Sabinam quasi morti desponsam esse.³⁴

Sabina oculis requirebat patrem, quem tamen nusquam reperiebat. Is enim ante aram deae genibus³⁵ nixus³⁵ precabatur, ut dea virginem a morte servaret.

In campo, prope hortum Sallustianum, profundum³⁶ sepulcrum erat fossium. Sabina superba et contumax institit in supremo gradu³⁷ scalarum,³⁸ quae in sepulcrum demissae erant et clamavit:

— Ego sum innocens.

Tum in sepulcrum descendit. Satelles eam secutus lucernam et urceum in lapide posuit, lucernam accendit, panem Sabinae tradidit.

Deinde satelles ascendit et scalas subduxit.³⁹ Foramen⁴⁰ magno lapide clausum et terra obrutum est.⁴¹

Sacerdotes et Vestales cantantes ter sepulcrum circumierunt.

Marcus Fulvius cibo abstinens⁴² octo dies cottidie mane et vespere exiit ad sepulcrum et genibus nixus clamavit:

* Korona. 1 áldozatot mutat be 2 maradék 3 kiterjeszt 4 könyörögve 5 fehérbe öltözött 6 mellett 7 háromláb 8 táplál 9 kialszik 10 életével fizet 11 tölgyes 12 elhanyagol 13 szigorúan 14 kézzelfoghatóan 15 igazol, bizonyít 16 belsejében 17 kínoz 18 jelentést tesz 19 helyben hagy 20 könyörög 21 buzgón 22 leereszt 23 int 24 választ 25 hivatal 26 ma-
kaesség 27 esik 28 fellebbezés 29 gyászmenet 30 fák-
lyások 31 lámpa 32 korsó 33 ciprus 34 eljegyez 35 térden állva 36 mély 37 fok, lépcső 38 létra 39 felhúz 40 nyílás 41 beföd, behány 42 tartózkodva

— Vivisne adhuc, Sabina, filia carissima?

Octavo die cum ei persuasum esset⁴³ deam opem non tulisse et filiam esse mortuam, furore captus irruit in adytum⁴⁴ Vestae, sacrum ignem exstinxit et arrepto malleo⁴⁵ filiae, quae eum impedire volebat, clamavit:

— Deam contundo.⁴⁶ Gloria deorum est falsa et mendax. Non sunt dii!

Marcus aram malleo minutim⁴⁷ fregit; signum deae labefactatum⁴⁸ magno fragore⁴⁹ de basi⁵⁰ praecipitavit.⁵¹

Sacerdotes lamentantes⁵² ingressi manus extenderunt, ut Marcum caperent. Hic tamen malleum ventilans⁵³ exclamavit:

— Recedite,⁵⁴ ignavi servi! En videte deam vestram inopem. Non sunt dii!

Dein revulsam⁵⁵ de capite infulam⁵⁶ ad pedes sacerdotum iecit.

— Nolo — inquit — amplius esse pontifex. Abibo verum deum requisitum. Sed prius adeo Caesarem eique de re facta deferam. Rubina, hic iam nil⁵⁷ habemus⁵⁷ negotii.⁵⁷

⁴³ meggyőződik ⁴⁴ szentély ⁴⁵ kalapács ⁴⁶ összezúz ⁴⁷ darabokra ⁴⁸ meginog ⁴⁹ robaj ⁵⁰ talapzat ⁵¹ lezuhan ⁵² jajveszékél ⁵³ csóvál ⁵⁴ vissza! ⁵⁵ letép ⁵⁶ papi szalag ⁵⁷ semmi keresni valónk.

EXEMPLA CLARORUM VIRORUM

Cum Alexander Magnus in Asiam profectus esset, peragrabat campos, ubi vetus Ilii sedes monstrabatur. Tum quidam ex incolis ei lyram Paridis obtulit. Alexander: «Quid — inquit — offers mihi vile mollium deliciarum instrumentum? Achillis lyram quaero, qua ille fortis facta virorum fortium canebat».

Plutarchus.

Thespis ipse tragoediam, quam scripserat, Athenis agebat. Inter auditores fuit Solon. Peractā fabulā Solon convenit¹ hominem et: «Non te pudet — inquit — talia mendacia proferre in tanta hominum corona?»² Thespis respondit nihil incommodi³ esse haec per ludum fingere et dicere. Tum Solon indignans et terram baculo graviter percutiens: «Atqui — inquit — si hunc ludum probamus et amplectimur⁴, eum brevi in omnibus negotiis nostris reperiemus».

Plutarchus.

¹ felkeres, megszólít ² gyülekezet ³ kár, baj ⁴ felkarol.

Iocosa.

Adulescens levis cavillabatur¹ anum. Cuius ut acrius iram concitaret, quot annos nam haberet, interrogabat. — Illa prompta dicendi: «Vetustior, inquit, quam vetula sexagenaria, credo, est viginti annorum asinus.»

*

Cocles² cum primo mane deambulatum iret, homini gibbo³ obviam venit. Hunc salse interpellat: «Bonum diem auspikor, amice; utique valde mature istud onus tuum humeris sustulisti.» «Recte» ille; «ego prius hoc baiulabam,⁴ quam tu plus unam fenestram aperuisses!»

Historiuncula.

Latine scire quanto possit esse commodo.

M. Antonium Muretum (1526—1585)⁵ in genuina Quiritium lingua tam versatum fuisse constat, quam qui maxime. Hic dum ab urbe Tolosa⁶ in Italiam revertitur, levi motiuncula⁷ tentatus, in diversorio constituit aliquamdiu manere. Illuc duo medici arcessiti venerunt visum. Qui posteaquam satis diu inter sese collocuti sunt Latino sermone usi, ne intelligerentur, — putabant enim hominem Latine nequaquam scire, — sermo ad novum remedium, quod nondum quisquam expertus esset, devenit. Hinc infirmi animus angi coepit. Cum vero alter ad alterum diceret: «Faciamus experimentum in corpore vili», Muretus magnum periculum pertimescens e vestigio sarcinulis expeditis aufugit, atque ideo, ut saepe fit, per timorem vitae, vires corpori recuperavit. Sic lingua Latina ut consilii erat causa, ita etiam origo valetudinis restituae. J. H. Salisb.

¹ ingerkedik, tréfával sérteget ² = altero oculo captus ³ púpos ⁴ vállára vesz ⁵ a human. műveltség kiváló tanítómestere. Franciaországban és Itáliában (Velencében, Páduában s legutoljára Rómában) működött ⁶ ma: Toulouse ⁷ kis láb.

NATURALIA

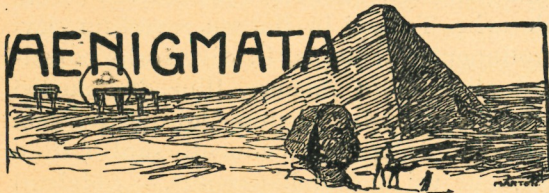
Formica rufa.¹

Certe fuistis iam in silva aliqua, ubi formicae super et desuper² reptantes³ videri potuerunt. Docti usque ad hoc tempus formicas rufas silvis periculosas esse praedicaverunt. Sed nuperrime vir doctissimus Germanus, *Eidmann*, fornicas rufas non solum silvis minime noxias, immo utilissimas esse demonstravit. Formica enim unica per aestatem⁴ circa vicies centena milia⁵ insectorum⁶ praedatur. Itaque in silvis, ubi formicae rufae haud desunt, arbores pulchriores integrioresque, ac alibi, crescunt. (M.)

¹ vörös hangya ² fel és alá ³ mászkál ⁴ egy nyáron ⁵ két millió ⁶ rovar.

**Solutio aenigmatis numeri X.
anni XV.**

X E R X E S *Aenigma recte dissolverunt:*
E L A V E R *Aristides Turopoli (Kalocsa) et*
R H O D U S *Carolus Kossitzky (Veszprém).*
X Y N I A E
E N N I U S **Praemium Carolo Kossitzky**
S E M E L E **sorte obvenit.**

I.

Super lacum Peisonem¹ feri anseres volabant. Quos cum anser, in litore *solus* blaterans² plumasque suas purgans³ conspiceret: «Salvete, alloquebatur eos, *centum* anseres!»

Cui illi: «Non sumus nos, amice, centum anseres. Si *praeter*⁴ numerum nostrum, qui nunc est, *bis tantum* haberemus numerum atque *etiam tu* nobiscum esses, tunc tantum essemus centum anseres!»

Quot anseres super lacum volitabant?

¹ Balaton ² gágog ³ tolláskodik ⁴ kívül, felül.

II.

e	n	t	i	a
e	n	t	i	a
e	n	t	i	a

(*Uxor clarissimi oratoris.*)

III.

p	a	r	e	s	I.	p	a	r	e	s
---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---

IV.

+	Vin—	u—	bal,	
	ni	to—	scis	ti
	scis.	ce—	a	vic—
	ri—	Han—	ne—	re

(*Ad saltum equulei.*)

Alexius Czuppon.

V.

	o	c	n
	l	p	a
	n	a	e
	a	r	p
	t	u	o
	v	i	a
	u	d	s
	l	p	u

Litterae ordinentur ita, ut quartā quāque expletā vocabulum notissimum efficiatur.

Epistolia Officialia.

Alexander Skripecz: Aenigma tuum in aliquo proximo numero publicabitur. — *Iulius Valtamány*: Opuscula tua prodibunt. Noli credere oblitum me esse ea, quae adhuc mihi miseras, sed spatii angustiae impediabant, quominus tua cum lectoribus communicarentur. Itaque te rogo, ut patientiam adhibeas, dum omnia tua in paginas nostras referantur. — *Ad omnes benevolos lectores*: Rogamus vos, ut *Iuventutem* eodem amore, quo annis superioribus, amplectamini. Profitemini nomina inter subscribentes et mittite nobis opuscula quam plurima. Valet!

Iuventutem nostram, tot aerumnis iam superioribus post bellum annis exercitam, lege curatorum rerum Hungaricarum, quae de minuenda ephemeridum amplitudine nuperrime data est, hoc anno breviorē contractiorēque foras edere iubemur. — Proximus quoque noster numerus, ne amplitudinem ephemeridibus lege concessam excedamus, iterum duplex, mense Novembri prodibit.

Moderator ephemeridis: EUGENIUS FRAY DR.

Budapest, I., Verpeléti-út 22.,
ad quem epistolae et manuscripta mittantur.

Administratio ibidem.
Sumptibus Societatis Magistrorum Intermedioscholarium Catholicorum. — A Katholikus Középiszkolai Tanáregyesület költségén.
(Praeses: STEPHANUS ACSAY DR., elnök.)

Per.
Lat
020

LATIN NYELVŰ LAP A TANULÓ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

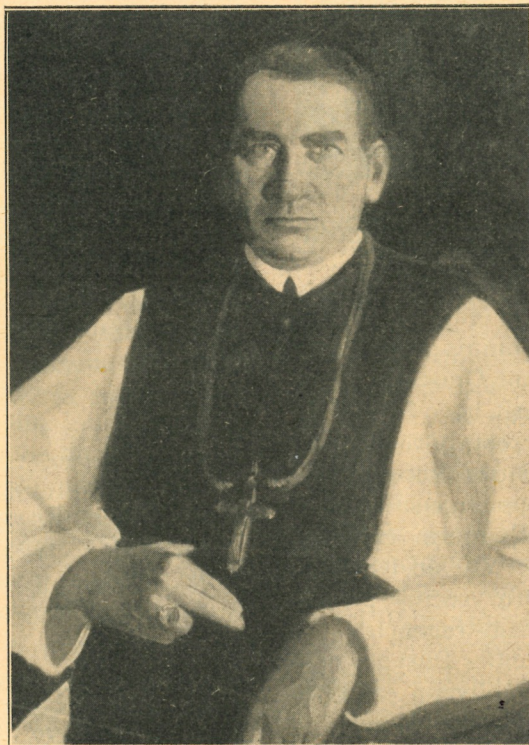
Prodit Budapestini, I. Verpeléti-út 22. decies in anno.
Pretium praesolvendi annum 4 pengő 80 fillér.

Megjelenik Budapesten, I. Verpeléti-út 22. tízszer egy
évben. Előfizetési ára évi 4 pengő 80 fillér.

Elias Bitter.

Feriis¹ magnis initis¹ accepimus² reverentissimum ac clarissimum dominum, cuius imaginem huic paginae imposuimus, quadraginta annis ante sacerdotium subisse.

Elias Bitter, alumnus et addictus ordinis Cisterciensium Sancti Bernardi, primum Sopianis magisterium³ obtinuit,³ eodem tempore autem etiam scholam⁴ puellarum⁴ maiorem⁴ sororum «Notre Dame de Sion» quae vocantur, administrabat eiusque instituti⁵ primus rector factus est. Anno 1912. a Remigio Békefi, abbate⁶ Zirciensi gymnasio Budapestini erigendo⁷ praepositus, non solum huic officio praestantissime satisfacit, sed etiam novis aedibus gymnasii ex-

struendis et adornandis⁸ tanta cura interfuit, ut haec sedes musarum et pulchritudine⁹ architecturae⁹ et novitate¹⁰ suppellectilis¹⁰ omnium huiusmodi aedificiorum

spectatissima¹¹ evaserit, cui parem haud usquam invenias.

Quamquam rectoris¹² muneribus¹² multifarie¹³ occupabatur, tamen omnes fere institutiones Catholicas assidue, re¹⁴ et verbo¹⁴ adiuvabat. Quo factum est, ut sodalibus¹⁵ Academiae Sancti Stephani assumeretur.¹⁵ Societatis magistrorum intermedischolarium Ca-

1 a szünidő elején 2 értesültünk 3 tanároskodott 4 felsőbb leányiskola 5 intézet 6 apát 7 szervezésre 8 felkarol 9 építészeti szépség 10 új (modern) felszerelés 11 kiváló, mintaszerű 12 igazgatói teendők 13 sokfelé 14 szóval és tettel 15 tagjai közé felvették.

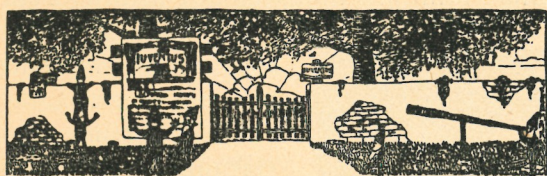
tholicorum praeses¹⁶ electus prima fundamenta Collegii Sancti Gerhardi iecit, quod est nunc aptissimum domicilium¹⁷ et seminarium,¹⁷ ubi filii academias frequentantes magistrorum educantur. Idem auctor¹⁸ et commendator¹⁸ est Foederationis Americanae, societatis amplissimae¹⁹ academicae²⁰ iuventutis²⁰ Catholicae ad eum finem²¹ constitutae,²¹ ut fides²² et mens²² Christiana²² contra rationes²³ et motus²³ hostiles ordinem²⁴ rerum²⁴ perturbantium firmetur et defendatur. Senatui²⁵ litterario²⁵ publico²⁵ item ac Catholico ascitus²⁶ multum de renovandis²⁷ scholis²⁷ meruit.

Pro his et aliis meritis primum titulo rectoris superioris regii, tum corona²⁸ civica²⁸ II-ae classis a Governatore ornatus, anno autem 1927. dignitate Abbatis Claravallensis²⁹ a summo pontifice, Pio XI. auctus est sibi que pro ratione³⁰ vitae «*Lucere et ardere*» proposuit

Cum vero in omnibus negotiis³¹ virum iustum³² ac propositi³³ tenacem³³ se³⁴ praestiterit³⁴ et nullam moram³⁵ praetermiserit, quin iuventutem sibi commissam³⁶ Christianis virtutibus imbueret³⁷ et patriae amantissimam redderet.³⁸ apud omnes summa³⁹ floret auctoritate et observantia.³⁹ Itaque dignum et iustum est, ut «Iuventus» nostra quoque fautori⁴⁰ suo ex imo pectore gratuletur eumque ad salutem patriae iuventutisque diu⁴¹ ac feliciter vivere iubeat.⁴¹ Quod Deus faxit!⁴²

Atadarus Friml.

¹⁶ elnök ¹⁷ otthona és nevelőintézete ¹⁸ alapítója és igazgatója ¹⁹ hatalmas ²⁰ főiskolai ifjúság ²¹ arra a célra szervezett ²² keresztény világnézet ²³ irányok és mozgalmak ²⁴ világrénd ²⁵ közoktatásügyi tanács ²⁶ kinevez ²⁷ iskolai reformok ²⁸ polgári érdemrend ²⁹ clairvauxi ³⁰ elv, jelige ³¹ tevékenység ³² igazságos ³³ állhatatos ³⁴ mutatkozik ³⁵ pillanat ³⁶ rábizott ³⁷ gazdagít ³⁸ tesz ³⁹ nagy tekintélynek és tiszteletnek örvend ⁴⁰ jóakaró ⁴¹ hosszú és boldog életet kíván ⁴² = *fecerit* (Adja Isten!).

LECTARIUS MINIMIS.

De Gordio et de nodo Gordiensi.

I. Quis fuerit Gordius?

Gordius agricola Phryx erat. Aliquando agrum suum arabat, cum omnis generis aves eum circumvolare coeperunt. Quod ubi puella quaedam vaticina¹ comperit, haec Gordio dixit: «Aves te regem futurum esse portendunt.»²

Vaticinationem³ brevi fides⁴ secuta⁴ est.⁴ Phrygibus enim oraculum consulentibus, quemnam sibi regem potissimum crearent, hoc responsum datum est: «Ite ad templum Iovis et eum, qui plastro⁵ vectus primus vobis obviam venerit, create regem!»

Consilium oraculi sequentes Phryges cum ad templum Iovis irent, obviam eis venit plastro vectus... Gordius.

Itaque is est rex creatus.

II. De nodo Gordiensi.

Gordius rex creatus urbem novam condidit eamque de nomine suo Gordium appellavit caputque⁶ totius Phrygiae fecit. Plastrum autem, quod tam fortunatum⁷ sortis⁷ mutationem⁷ ei tulerat, in templo Iovis positum diligentissime asservandum curavit.

Plastro nodus erat innexus⁸ et antiqua oracula canebant eum, qui nodum Gordii solvisset, tota Asia esse regnaturum.

Sed per longum tempus nemo nodum solvere potuit. Urbem postea Alexander, rex Macedonum cepit, qui capta urbe cum in templum Iovis venisset, iugum plastris requisivit. Cum autem capita loramentorum⁹ intra nodos abscondita¹⁰ reperire non posset, gladio nodum dissecuit¹¹ et hoc modo latentia¹² in nodis capita invenit.

Alexander Magnus, ut omnibus constat, nodo feliciter dissecto totam Asiam brevi sub potestatem suam redegit.

Alexius Czuppon.

¹ jós tehetséggel megáldott ² jóslat ³ jóslat ⁴ teljesülés követ ⁵ szekér ⁶ főváros ⁷ szerencsés sorsfordulat ⁸ belesző ⁹ szij ¹⁰ elrejtett ¹¹ szétvág ¹² lappangó

Michael Faraday.

(1791—1867.)

Michael Faraday, clarissimus ille indagator et inventor machinarum electricarum ex iis est sane, qui de genere humano vel optime meriti sunt. Cum autem his temporibus nomen eius praeclarum ubique in toto orbe terrarum summis, quibus potest laudibus celebretur, dignum esse videtur nobis meritorum eius memoriam his paginis quoque inserere.

Quis est enim qui nesciat, qualia et quanta nobis omnibus vitae commoda¹ per laborem eius praebita sint? *Vita quotidiana nostra paene commutata est*, ex quo Michael Faraday leges ac rationes rerum electricarum mira quadam animi sollertia² invenit. *Vox humana* temporis memento per inventa eius in extremas terrae partes mittitur, itidem *nuntii et litterae* immortalitatem quandam adipiscuntur, cum per aetheris undas usquequaque facillime citissimeque perveniant.

Varias machinas easque vi electrica actas per eum moveri, qui scintillas³ electricas quasi alter Prometheus generi humano utendas donaverit, quis est, qui infitietur?

Itaque talis ac tantus vir, miraculum illud saeculi prioris merito ab omnibus «*pater machinarum electricarum*» appellatur.

Vita eius sane mira est, qui propositi sui tenax ex ignobilitate locorum ad gradum honoris altissimum ascenderit.

Michael Faraday anno MDCCXCI. prope ad urbem Londinium, sedem et caput Britanniae est natus parentibus pauperrimis. Suis iam puer quaestu, quamvis modico, maximo erat adiumento. Fama est enim parvulum puerum recitationibus carminibusque in viis ac plateis Londinii cantandis parentibus suis quaesivisse nummulos.

Adolescens libris⁴ compingendis⁴ dabat operam, quorum maximam partem, priusquam possessoribus reddidisset, perlegit. Praecipue autem rerum naturalium miraculis erat effascinatedus.⁵ Annum vicesimum secundum agens litteras scripsit *Dawy-o*, clarissimo illi Britannorum physico indagatorique rerum naturalium, quibus eum

orabat, ut in officinam⁶ suam se reciperet. Qui cum ingenium iuvenis acutum cognovisset, preces eius non repudiavit. Ex hoc tempore Michael Faraday rerum naturalium amore flagrans nullo labore defatigari potuit, quin usque ad mortem populorum ac gentium societati vel maximo esset emolumento inventis suis. *Leges ac rationes magneticae*⁷ quae dicitur *inductionis*⁷ Michael Faraday anno MDCCCXXXI. invenit, cuius anni centesimum recursum posteritas grata memori corde usquequaque nunc celebrat.

¹ kényelem ² leleményesség ³ szikra ⁴ könyvkötés
⁵ elbűvöl ⁶ műhely ⁷ mágneses indukció.

EXEMPLA CLARORUM VIRORUM

Cum quidam dixisset ideo Spartam incolumem stare, quia reges imperare scirent, Theopompus: «Immo — inquit — cives parēre sciunt».

Plutarchus.

Pythagoricus quidam emerat a sutore¹ crepidas² nummo³ praesenti.³ Paucis diebus post venit ad tabernam, ut eas redderet. Cum diu pulsaret, quidam intrinsecus: «Quid perdis — inquit — operam? Sutor ille, quem quaeris, mortuus et combustus est. Hoc nobis molestum est, non tibi, qui scias *eum esse renasciturum*». Haec iocans dixit, quia Pythagorici docebant animas mortuorum in alia corpora migrare. At philosophus: «Ille — inquit — tibi vivit. Tu redde, quod debes». Et per clostellum⁴ quattuor denarios in tabernam inseruit.

Seneca.

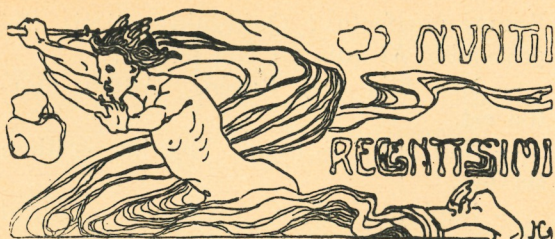
Quidam Socrati dixit hanc sententiam Cleomenis: «Regis officium est amicis bene, inimicis male facere». Tum Socrates: «Quanto rectius — inquit — est amicis bene facere, ex inimicis facere amicos!»

Plutarchus.

Demosthenes a carcere atque ex urbe Atheniensium profugiebat. Cum respexisset, vidit nonnullos inimicos citato cursu vestigia sequi. Quare Demosthenes pavidus latebras⁵ quaesivit. At illi eum tandem assecuti⁶ rogaverunt, ut posito metu viaticum⁷ acciperet et adhortati sunt, ne casum acerbè ferret. Demosthenes: «Cur — inquit — non acerbè feram, quod ea urbe careo, ubi tales inimicos habeam?»

Plutarchus.

¹ varga ² saru ³ készpénz ⁴ kis relesz, tolózár ⁵ rejtékely ⁶ utólér ⁷ útravaló.

Mors necopinata Iulii Hegedüs, clarissimi artificis¹ scaenici¹ ingentem luctum affecit patriae. Quando enim parem talis ac tanti viri inuenimus? Certe multae praeteribunt saeculae, dum alius quis inuenietur, qui gloriosam eius artem etiamsi non superare, sed aequare² saltem possit. «Multis ille bonis flebilis occidit,» sed fama, quam reliquit, sempiterna erit: laus et gloria eius vigebit usque, per spatia saeculorum immensa.

*

Ex Germania quoque tristissimum accepimus nuntium. *Ulricus Wilamowitz-Moellendorff*, vir ille litterarum³ Graecarum Latinarumque studiis inclutissimus,³ octogesimum tertium annum agens Berolini diem obiit supremum.

Patre⁴ militari⁴ natus⁴ adolescens totum se litterarum Graecarum studio dedit. Anno MDCCCLXX. bello, quod adversus Franco-gallos gestum est, audacissimus miles interfuit. Duobus annis post Graeciam et Italiam peragrabat,⁵ unde in patriam reversus professorisque titulo ornatus Berolini, Gryphiswaldae⁶ et Gottingae⁷ iuventutem studiosam docebat. Dissertationes, quas habuit, praecipue Berolini excipiebantur honorificentissime. Ibi etiam *Theodorum Mommsen*, diligentissimum illum antiquitatis⁸ investigatorem⁸ propius⁹ cognoscere⁹ potuit, quocum postea etiam artissima propinquitate — cum filiam eius uxorem duxisset — coniunctus est.

Ulricus Wilamowitz-Moellendorff cum eximio esset ingenio, incredibili studio totam antiquitatis vitam infinitamque illam rerum varietatem, ex operibus scriptorum et poetarum elucentem¹⁰ amplexus est. Maximi momenti sunt opera eius, diffusa¹¹ sane atque erudita,¹² quae de Platone, Aristotele et de tragoedia Graeca scripsit. Idem historiam¹³ criticam litterarum¹³ Graecarum litteris¹⁴ mandavit¹⁴ multaque opera veterum scrip-

torum Germanico¹⁵ sermone¹⁵ interpretatus est.¹⁴ Itaque noster iure a doctissimis «*princeps philologorum*» dictus est.

¹ színművész ² utolérni ³ hirneves filologus
⁴ katonának a fia ⁵ bekalandozta ⁶ Greifswald
⁷ Göttingen ⁸ történetkutató ⁹ közelebbről megismer
¹⁰ kívüláglík ¹¹ terjedelmes ¹² tudományos ¹³ irodalomtörténet ¹⁴ megír ¹⁵ németre fordít.

Quaedam facete dicta Franco-gallorum.

1. Negotiatorem quendam apud bibliopolam librum, qui «qua ratione divites evadimus» inscriptus erat, empturum familiaris eius Georgius Feydeau aggressus «commonefacio te», inquit, «ut simul et *corpus¹ legum¹ poenas¹ sancientium¹* emas.»

*

2. *Balsac*, notissimus ille Franco-gallorum scriptor in lecto cubans insomnis vigilabat. Qui pessulo² subito concrepante² capite ad strepitum obverso cum lucente³ lucerna³ furem mensam scriptoriam effringentem⁴ videret, in cachinnum⁵ effusus⁵ est. Fur autem cachinno excitus⁶ cessat⁷ in opere atque «cur» inquit scriptori «rides?» «Quidni rideam?» respondet ille. «Me hercule tu quidem mihi stultissimus videris, qui nocte in tenebris ultro⁸ citroque⁸ oberrans⁹ cum clavi¹⁰ adulterina¹⁰ veneris periculo carceris te commissurus,¹¹ si effregisses supellectilem, in qua tametsi sua sibi clavi clarissima solis luce aperirem, ne teruncium¹² quidem invenirem!

*

3. *Aemilius Vandervelde* cum in oppido Jandraix disputationem¹³ contra potum¹⁴ inebriantem¹⁴ haberet,¹³ exemplo demonstraturus homines sapore potus inebriantis magis cotidiana assuetudine, quam naturali desiderio delectari, auditores quaesivit, asinus si inter duas amphoras, quarum una aquae, altera vini ex frumento cocti plena esset, constitueretur, utram peteret, «nempe aquae plenam,» inquit quidam ex corona.¹⁵ «Cur?» inquit Vandervelde. «Quia asinus est!» respondit ille.

Carolus Ács.

¹ büntetőtörvénykönyv ² a zár csattanására ³ a lámpa világánál ⁴ feltör ⁵ hahotára fakadt ⁶ felizgul
⁷ abbahagy ⁸ ide-oda ⁹ bolyong ¹⁰ álkulcs ¹¹ kockáztat ¹² batka ¹³ értekezik ¹⁴ részegítő ital «alkoholizmus» ¹⁵ hallgatóság.

Corona vitae. (2.)

Ad fabulam *Felicis Nabor* Latine scripsit
Valentinus Fehér.

II. Imperator.¹

Tum regnabat Tiberius, qui Claudia gente crudeli ortus erat. Plurimis hominibus occisis satietate² regni captus² Romam reliquerat et in insulam Capreas se receperat, ubi pulcherrimo templo et splendidissimis hortis aedificatis turpissimae corporis libidini³ serviebat.

Iam serus erat vesper, cum Marcus Fulvius et filia eius ad litus pervenerunt. Ibi in lintrem descenderunt et paulo post in insulam egrediuntur.

Vitellius, praefectus⁴ praetorio,⁴ obviam⁵ eis venit⁵ et admirans exclamat:

— Quid vultis? Imperator iam scit deos a te ignominia⁶ affectos⁶ et sacrum ignem extinctum esse. Fugite hinc!

— Deduc nos — ait Marcus — ad imperatorem. Ipse cum eo loqui volo.

Vitellius obtemperat.⁷

— Miseret me tui — inquit Rubinae. — Si te viderit imperator, peribis. Ego maxime te amo.

— De me nihil timueris — respondet Rubina subridens.⁸ — Cum adsit mihi pater, nihil timeo.

Ascenderunt in collem, ubi templum Iovis stabat. Tum veniebat comitatus⁹ imperatoris. Tiberius in lectica¹⁰ sedebat. Praeter lecticam albatu pueri ibant ramos palmarum ventilantes.

Marcus ad lecticam aggressus magna voce clamat:

— Ave Caesar.

Tiberius pontificem conspicatus hilari vultu dextram ei porrigit.¹¹

— Salve, Marce Fulvi; deane te huc misit?

— Ultro¹² veni, ut ante tuum tribunal¹³ assisterem.

— Novi omnia — ait Tiberius, — quae nuper Romae facta sunt. Gaudeo, quod in dolosos¹⁴ sacerdotes contumax¹⁵ esse¹⁵ eis-que verum dicere ausus es. Tu solus es Romae mihi fidelis. Vin esse Neapoli aut

Romae praefectus? Quidquid petieris, tibi praestabo. At quis est ista puella?

— Mea filia est, Rubina. Altera mortua est.

— Non potui — inquit Tiberius — illam servare.

— Imploravi deae auxilium — pergit Marcus — ut Sabinam liberaret. Non me adiuvit, non potuit adiuvere. Tum persuasum habui hanc religionem esse falsam. Nunc abeo verum deum requisitum, neque prius Romam redibo, quam eum repperero.

— Suntne dii? — quaerit serio¹⁶ Tiberius. — Ego iam dudum¹⁷ non credo hanc exoletam¹⁸ opinionem. Nobis tamen illā opus est, qua populum coerceamus.¹⁹ Homines enim, qui non iam credunt bona, sed mala, solā duritiā contineri²⁰ possunt. Is, qui homines movere potest, ut bonum ament et faciant, deus est. Sed ille non venit.

— Oportet eum venire — ait Marcus — et hominibus aperire veritatem.

— Ostende mihi illum, ei me submittam.²¹

— Requiram illum sique repperero, huc afferam.

— Fac sis²² hoc, Marce, maximum mihi praestabis officium. Redi quam primum, libera me cruciatu, peccatis, angore²³ conscientiae,²³ desperatione.²⁴

Manus significatione foribus²⁵ apertis Marcus cum Rubina discedit.

— Concede mihi — ait Vitellius — amplissime²⁶ Auguste, ut ego quoque abeam deum illum requisitum.

— Miles — inquit Tiberius — unum deum habet, imperatorem. Idcircone vis me relinquere, ut Rubinam sequaris?

— Etiam. Magis amo illam, quam vitam meam.

— Heu te servum! — clamat Tiberius — coniiicere oculos audes in feminam, quae placeat imperatori?! Nescis hoc esse nefas

1 császár 2 megún 3 kicsapongás 4 a testőrség kapitánya 5 élébe megy 6 meggyaláz 7 engedelmeskedik 8 mosolyog 9 kíséret 10 gyaloghíntó 11 nyújt 12 magamtól 13 ítélszék 14 csalárd 15 dacol 16 komolyan 17 régóta 18 elavult 19 megfélemez 20 féken tart 21 meghajol 22 sis = si vis 23 lelkiismeretfurdalás 24 kétségbeesés 25 ajtó 26 méltóságos.

maximum? Nescis te stare coram deo teque esse canem miserrimum?

Vitellius superbiā stimulatus²⁷ subsilit²⁸ et pugno²⁹ minaciter elevato clamat:

— Non es deus, sed tyrannus et homicida!³⁰

Gladium educebat, cum decem milites assiliunt eumque prosternunt.³¹

— Vincite³² eum — iubet imperator. — Cras mane avehatis eum in metalla³³ Sardiniana.

²⁷ izgatva ²⁸ fölúgrik ²⁹ ököl ³⁰ gyilkos ³¹ leteper ³² megkötöz ³³ bánya.

Iocosa.

Horologium purgatum.

Maritus ad uxorem: Nescio plane, quid horologio meo acciderit. Machina eius moveri desiit.

Uxor: Forsan purgatione eget. I modo ad artificem¹ horologiorum,¹ qui id tibi diligenter purgabit.

Martha, filiola, hilari animo: Equidem hoc haud necessarium esse putem; mane enim cum Petro horologium in alveo² accuratissime abluimus!

Ultio.

Creditor in foribus ad servum: Quid hoc? Tute heri ianuae³ aditu³ me³ arcueras,³ nunc autem ad dominum intrare me sinis? Quanta mutatio rerum!...

Servus: In hac re perquam⁴ exiguum⁴ sapere⁴ videris. Domini⁵ mei copiam⁵ tibi do,⁵ quia hodie iratissimus ei sum.

Mendacem oportet esse memorem.

Mendicus: Res meae olim, domina, meliore loco erant. Nunc, eheu, in summa infelicitate versor.

Domina: O hominem miserum! Mense superiore, nisi animus me fallit, etiam claudus altero pede fuisti!

Manubrium⁶ novaculae.⁶

Hospes in mensa novaculam suam ponens: Potesne, tonsor,⁷ hac novacula barbam meam abradere?⁸

Capitum et capillorum concinnator:⁷ Sane quidem. Modo, si manubrium satis validum est, neque in radendo frangitur...

Exactores⁹ duo.

— Exactorem pecuniarum a te quaeri audivi.

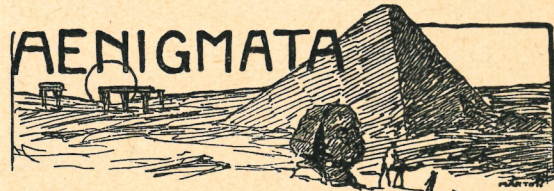
— Et quidem duo mihi exactores opus sunt.

— Cur duo?

— Quia non modo novum quaero, sed etiam priorem, quem habui, qui, furcifer, magnam vim pecuniae furatus,¹⁰ aufugerat.

Felicianus Gondán dr.

¹ órás ² kád ³ elzártad előlem az ajtót ⁴ egyáltalán nem értesz ehhez ⁵ uram elé bocsátlak ⁶ borotványél ⁷ borbély ⁸ borotvál ⁹ pénzbeszedő ¹⁰ ellop

I.

1	E	2		3	4	E	5		6
E	I			7	B				I
8	E			R	9		N	I	
15	16	O		17	R	18		19	20
				21	P				
22	A	23	24		25	T		26	27
Y									
				31		32			
33		G		S		34	M	N	
S				35		I		E	
36	E			P		37	U		M

Series directae:

- 1. terror Danaum, defensor Troiae
- 4. gloria spesque Phrygum

7. adv. loci
8. gubernator
9. nomen gentilicium
10. mane cadit, laetas facit segetes
13. sponsor, obses
15. pron. possess.
17. altare; ture calet
19. homo stultus, insipiens
21. adv.
22. cognomen Mantuani poetae
25. imperat. verbi: ire
26. immanis bestia est
29. fut. verbi: ire
30. adv., aliter: sic, haud secus
33. serpens
34. regio Italica (genit.)
35. pron. possess.
36. mater Agamemnonis et Menelai
37. ... corda!

Series libratae:

1. fluvius Lydiae, auro turbidus
2. Romani fori gloria
3. quae, paterna, arator bobus exercet suis
4. Telamone satus, aemulus Ulixix
5. Sycheia coniunx, etiam Dido appellata
6. oppidum Hispaniae Baeticae, hodie Guadalcanal dictum
11. vultus, facies
12. Musa
14. praepositio
16. fructus vitis est
17. corniger deus, quem Aegyptii venerabantur (ablat.)
18. gero, duco
20. ... publica
22. oppidum Cariae
23. ringor
24. praepositio
27. tribus
28. promontorium Acarnaniae, in cuius oris Antonius victus est
31. pronomen demonstrativum
32. dea Niliaca

II.

-----	tibia
-----	pars oris
-----	idoneus
-----	rex Ponti
-----	terra altrix Ulixix
-----	pecunia
-----	aliter Danubius
-----	avis
-----	Aeolides, qui longi
-----	laboris erat dam-
-----	natus.

Primae litterae nomen consulis Romani dabunt, cuius memoriam tristia Trasimena litora progant.

Alexander Skripecz
disc. Budapestinensis.

Solutiones aenigmatum Numeri 1-2.

I. $x+2x+1 = 100;$

$3x = 100 - 1;$

$x = 99:3 = 33.$

Super lacum 33 anseres volabant.

II. *Terentia.* (Uxor M. Tullii Ciceronis).

III. *Primus inter pares.*

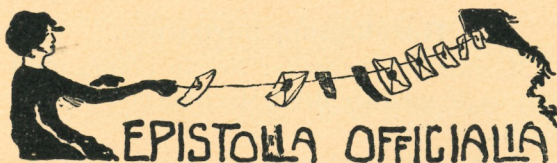
IV. *Vincere scis Hannibal, victoria uti nescis.*

V. *Icon, lupa, vena, prae, nuto, vita, udus,*
plus: *Iuventus.*

Aenigmata recte dissolverunt:

Jos. Berkecz (Csongrád), *Julius Nagy*, *Steph. Berkes*, *Lad. Asztalos*, *Col. Faragó*, *Petrus Dorozsmai* (Budapest), *Aristides Turopoli*, *Greg. Tamás* (Kalocsa), *Lad. Szita* (Hajmáskér), *Georgia Szilvássy*, *Ludov. Csizmazia* (Budapest), *Lud. Kovács*, *Franc. Jung* (Veszprém).

Praemium Josepho Berkecz et Georgiae Szilvássy sorte obvenit.

Aurelius Simonyi: Epistolam tuam libenter legi. — «Additamentum» quod litteris inseruisti, non aptum videtur, quod cum lectoribus communicetur. Fabula enim, quam de Fridrico Magno scripsisti, mutato nomine de aliis quoque multis narratur, praeterea res iam dudum pervulgata est. — *De reliquis proxime.*

Lege de minuenda ephemeridum amplitudine commutata Iuventus nostra iterum singulis mensibus prodibit. Hic numerus supplementi loco ad novissimum Iuventutis numerum accedit.

Moderator ephemeridis EUGENIUS FRAY DR.

Budapest, I., Verpeléti-út 22.,

ad quem epistulae et manuscripta mittantur.

Administratio ibidem.

Sumptibus Societatis Magistrorum Intermedioscholarium Catholicorum. — A Katholikus Középiskolai Tanáregyesület költségén.

(Praeses: STEPHANUS ACSAY DR., elnök.)